

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет географічний
Кафедра фізичної географії

СИЛАБУС
з дисципліни вільного вибору
«Регіональні екологічні проблеми»

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	<i>Галузь знань</i> 10 Природничі науки <i>Спеціальність</i> 106 Географія ОПП Фізична географія <i>Освітній ступінь:</i> магістр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 150 год./ 5 кредити		Рік навчання: 5
		Семестр: 9
		Лекції - 18 год.
		Практичні – 18 год.
		Самостійна робота – 104 год.
		Консультації – 10 год
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача

Тарасюк Ніна Адамівна

Кандидат географічних наук, доцент

Посада: доцент кафедри фізичної географії

Контактна інформація 3(8) -095-51- 46-803,

e-mail: nina_tarasiuk@ukr.net

Дні занять: згідно розкладу занять поточного семестру

III. Опис дисципліни

1.Анотація курсу. Навчальна дисципліна «Регіональні прояви глобальних проблем» орієнтована на формування у студентів розуміння сучасної географічної картини світу, вміння визначати прояв екологічних проблем, прогнозування прояву, розвитку та наслідків на регіональному рівні. Основними завданнями вивчення дисципліни ««Регіональні екологічні проблеми» є надання студентам базових знань про чинники виникнення, розвиток, прояв екологічних проблем як загалом на планеті так і в окремих регіонах та акваторіях, а також вміння використовувати фахові знання при виборі оптимальних шляхів вирішення проблем географічного характеру.

2. Пререквізити

- вища математика (фахові компетентності: здатність розуміти математичні залежності; здатність аналізувати та оцінювати їх; здатність проводити математичні розрахунки з використанням широкого спектру математичних);
- інформатика (здатність застосовувати пакети прикладних програм (MS Office, Statistica, Golden Software Surfer) для проведення математичних розрахунків та графічних побудов з метою аналізу та оцінки якості води)
- геофізика (здатність розуміти суть фізичних процесів та явищ в географічній оболонці планети),
- геохімія (здатність розуміти суть хімічних процесів взаємодії між хімічними інгредієнтами у природному середовищі, а також міграції хімічних елементів)
- філософія (здатність застосовувати знання про системний підхід, структуру та функції систем, особливості динаміки складних систем та їх формалізації, критерії, стани, відгуки систем на чинники впливу);
- гідрологія (здатність застосовувати знання про гідросферу, її склад, структуру, властивості для розуміння суті гідроекологічних процесів у водоймах різного типу; для розуміння цінності води як природного ресурсу);
- метеорологія та кліматологія (здатність застосовувати знання про атмосферу, клімат та його зміни для розуміння взаємозв'язку та взаємозалежності компонентів);
- гідроекологія (здатність застосовувати знання про особливості екологічного середовища різних за генезисом водних об'єктів, залежність їх гідрологічного та геохімічного режиму від кліматичних умов)
- біогеографія (здатність застосовувати знання про екологічні фактори середовища, вплив господарської діяльності людини для розуміння суті природних процесів та здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, які виникають у географічній оболонці; здатність розуміти важливу роль прісної води у розвитку життя на планеті, необхідність збереження біолізноманіття);
- фізична географія материків і океанів (здатність розуміти відмінності формування кліматів в регіонах планети та відмінності взаємодії компонентів в різних регіонах материків та акваторіях Світового океану)
- економічна та соціальна географія (здатність застосовувати знання про види антропогенного впливу на природні компоненти географічної оболонки, вміння інтерпретувати необхідність використання природних ресурсів).

Постреквізити: глобальні проблеми людства, сталий розвиток та його цілі, методологія та організація наукової діяльності, методи географічних досліджень, геоекологія, теорія і методологія географічної науки, географічний моніторинг, раціональне природокористування та охорона природи, екологічна безпека.

3. Мета та завдання дисципліни – ознайомити магістрів з чинниками виникнення глобальних екологічних проблем, наслідками цих екологічних явищ для довкілля та шляхами вирішення і подолання глобальної екологічної кризи з використанням сучасних методів наукових досліджень, що стосуються глобальних екологічних проблем, сформуванню комплексний підхід до вивчення процесів і явищ в природі, навички проведення самостійних наукових екологічних досліджень.

Основними завданнями є: вивчення природи походження та виникнення глобальних екологічних проблем та кризових екологічних ситуацій сьогодення; оволодіти знаннями про наслідки глобальних екологічних проблем для навколишнього середовища та життя людини на сучасному етапі та в майбутньому; на основі причинно-наслідкових зв'язків оволодіти навиками прогнозування та попередження розвитку кризових екологічних ситуацій, визначення шляхів їх подолання; вивчення сучасних методів дослідження глобальних екологічних проблем та їх регіонального прояву .

4. Результати навчання (компетентності).

Інтегральна компетентність – здатність до аналізу та синтезу бази статистичних даних моніторингу; здатність підготовки на основі логічних аргументів та перевірених фактів аргументованих висновків та аналітичної довідки кризові екологічні ситуації, можливість їх виникнення; здатність ефективно оцінювати правильність та оптимальність виконання завдань.

Загальні компетентності:

- здатність до ефективно комунікувати та представляти складну комплексну інформацію доступно, просто, у стислій формі як усно так і письмово, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології та відповідні технічні терміни;
- здатність до засвоєння нових знань;
- здатність виявляти проблеми та знаходити раціональні шляхи їх вирішення;
- здатність самостійно вирішувати складні та багатоетапні задачі;
- здатність до абстрактного мислення, математичної формалізації статистичних даних моніторингу, аналізу та синтезу;
- здатність використовувати інформаційні технології для пошуку, обробки, аналізу та використання інформації з різних джерел;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- здатність приймати обґрунтовані рішення;
- здатність до гнучкого мислення, в широкому діапазоні можливих видів зайнятості;
- здатність діяти на основі етичних міркувань, соціально відповідально і свідомо;
- здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань;
- здатність до організації ефективної комунікації в процесі виконання завдань;

Фахові :

- здатність вільного володіння теоретичним матеріалом з проблем прояву глобальних екологічних проблем;
- здатність використовувати знання про різновиди взаємодії та глобальні і регіональні наслідки в системі «людина-довкілля»;
- здатність вироблення навичок в картографуванні та графічному відображенні сучасної географічної картини світу ;
- Здатність вироблення навичок вільного використання сучасних інтерактивних карт, графічної і статистичної інформації щодо динаміки явищ і процесів в географічній оболонці;
- здатність засвоєння головних понять, розуміння та вільне використання наукової термінології щодо глобальних екологічних проблем людства та сталого розвитку;
- здатність проводити комплексне дослідження розвитку регіонів з використанням географічних методів дослідження з вмінням експертної оцінки екологічного стану сучасних природно-антропогенних комплексів;
- здатність розробити рекомендації щодо вирішення екологічних проблем на рівні конкретного регіону чи виробництва, розробляти механізми подолання проявів глобальних екологічних проблем з урахуванням ресурсів і можливостей регіонів України

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Конс.	Сам.р.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Глобальні екологічні проблеми, їх види та прояви						
Тема 1. Глобальна екологічна проблема: поняття, види, прояв Термінологічна база та її використання	15	2	2	1	10	Т., Р, ДС
Тема 2. Виснаження мвінерально-сировинної бази та проблеми використання природних ресурсів.	18	2	2	2	12	Т, РМГ/1
Тема 3. Глобальне потепління та проблема прісної води	17	2	2	1	12	ДС, Т, Р
Тема 4. Зміна біорізноманіття та опустинення.	17	2	2	1	12	ДС, Т, Р
Тема 5 Забруднення навколишнього середовища та вод Світового океану	14	2	2	-	10	Р, ДС
Разом	81	10	10	5	56	22
Змістовний модуль 2. Регіональні прояви екологічних проблем						
Тема 6. Комплекс прояву екологічних проблем в країнах світу	18	2	2	2	12	ІРЗ/1
Тема 7 Прояви екологічних проблем в регіонах України	18	2	2	2	12	РМГ/1
Тема 9. Екологічні проблеми Волині: чинники виникнення, проя, наслідки, шляхи ліквідації наслідків	17	2	2	1	12	
Тема 9. Міжнародна співпраця та глобалізаційні процеси	16	2	2	-	12	ДБ, РМГ/1
	69	8	8	5	48	18
Всього	150	18	18	10	104	40

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6. Завдання до виконання самостійної роботи

1. Види глобальних екологічних проблем та їх схематичне відображення.
2. Термінологічна база в українськомовному просторі
3. Природокористування сьогодення
4. Антропогенні чинники формування екологічної ситуації Осередки збереження дикої природи
5. Лісові багатства суходолу та їх використання

6. Прісні вода на материках та її використання
7. Захоронення радіоактивних речовин
8. Прояви потепління. Земля без льоду
9. Біорізноманіття планети
10. Землеробство як різновид впливу на довкілля Тваринництво та ого вплив на формування екологічної ситуації
11. Міжнародна співпраця у вирішенні глобальних екологічних проблем сьогодення
12. Продовольча проблема в регіонах світу. Географічні передумови її виникнення та прогнозування.
13. Кислотні опади в Україні як наслідок прояву зростаючого антропогенного навантаження.
14. Регіони прояву процесів аридизації, природні та антропогенні чинники.
15. Опустинення. Моделі розвитку процесів опустинення.
16. Урбанізація – як географічний процес, просторово-часові особливості на материках та в частинах світу та прогноз змін (Північна Америка, Центральна Америка, Південна Америка, Африка, Європа, Азія, Австралія). Сучасні моделі розвитку процесів глобального потепління та їх наслідки(в Європі, Західній Азії, Східній Азії, Південній Азії, Африці, Австралії, Південній Америці, Північні Америці, Антарктиді).
17. Зміна лісистості планети: чинники, наслідки, перспективи.
18. Зелена Африканська стіна та Зелена стіна Китаю в боротьбі з опустиненням.
19. Забруднення поверхневих водойм: осередки,наслідки та шляхи вирішення
20. Сміття у Світовому океані: поширення та шляхи утилізації.
21. Екологічні проблеми України
22. Забруднення довкілля: прогноз розвитку в регіонах
23. Якість води в Україні та її споживання
24. Екологічна ситуація в межах центральної частини України
25. Екологічна ситуація на сході України
26. Екологічна ситуація в межах Західного регіону України
27. Південний регіон та антропогенне навантаження
28. Волинь на карті глобальних проблем світу

Письмове виконання СР (рефератів, есе, творчих завдань). Підготовка повідомлення та презентації на тему: «Сучасна екологічна ситуація в районі проживання (ОТГ, району, міста, окремого населеного пункту).

СР має практичне спрямування та носить творчий характер з елементами наукової новизни, яка базується на результатах моніторингу довкілля та статистичних даних. Виконується СР з додержанням усіх технічних вимог до письмових робіт та доповнюється презентацією, яка містить картографічні, графічні та ілюстративні матеріали. Текст має бути надрукований на принтері через 1,5 міжрядкових інтервали на одному боці аркуша білого паперу формату А4. Шрифт Times New Roman, 14 пт. Текст розміщується на сторінці, яка обмежується полями: ліве – 25 мм, нижнє, верхнє – 20 мм, праве – 15 мм. За обсягом СР має складати 15-20 сторінок. СР починається з титульного аркуша, за ним розміщуються послідовно зміст СР основний текст (з прив'язкою до презентації), список використаних джерел (не менше 15), посилання на джерело інформації – обов'язкове.

Шкала оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання:

Рівень виконання СР	К-ть балів
СР виконано відмінно: повно висвітлена тема, сформульовані власні висновки	12
Недостатньо висвітлена тема із нечітко сформульованими власними висновками	8
Задовільне виконання СР – неповно висвітлено тему без власних висновків студента	4
Тема висвітлена без чіткого розуміння суті дослідження	2

Модульний контроль проводиться у формі контрольної роботи (МКР), яка передбачає три відкриті питання (60 балів – 20 балів за повну відповідь за кожне питання),

IV. Політика оцінювання

Відвідування занять є обов'язковим. Студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Пропущені заняття відпрацьовувати під час консультацій. Студент повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь у навчальному процесі.

Академічна доброчесність. Вимоги до академічної доброчесності визначаються «Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників СНУ ім. Лесі Українки», що розміщується на сайті університету за посиланням: <https://ra.eenu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/Polozhennya-Antyplagiat.pdf>

Залік оцінюється в 100 балів та приймається усно або виставляється за сумою отриманих балів впродовж семестру навчання. Максимальна сума балів складається із суми балів за результатами виконання практичного курсу (40 балів, з яких: 28 балів – практичні роботи, 12 балів - ІНДЗ) та модульного контролю (60 балів). У випадку незадовільної підсумкової оцінки за практичний курс або за бажанням підвищити рейтинг студент може дібрати бали, виконавши додаткове завдання з самостійної роботи (10 балів) у формі наукового реферату та презентації.

Оцінювання самостійної роботи

	балів
Завдання виконано відмінно: розкрито суть проблеми, її генезис, розвиток та визначено регіональні відмінності прояву і обґрунтовано прогноз змін	10
Завдання виконано з відхиленням щодо вимог , не має обґрунтованих висновків, недостатньо повна джерелознавча база	6
Задовільне виконання: робота виконана неухважно, з помилками та неточностями, автор не обґрунтовує прояв проблеми на регіональному та локальному рівні	4
Незадовільне виконання роботи, відсутність презентації	2

V. Підсумковий контроль

На залік виносяться основні питання ,проблемні, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Перелік запитань до заліку

1. Суть поняття “Глобальна географічна проблема” (ГПП).
2. Методи і принципи дослідження. Дистанційні методи у вивченні глобальних екологічних проблем.
3. Історія становлення вчення про глобальні екологічні процеси та їх наслідки.
4. Світові центри збору інформації та її обробки.
5. Сучасні гіпотези розвитку глобальних процесів та наукові школи з їх вивчення.
6. Основні поняття курсу і його задачі.

7. Міжнародна класифікація глобальних екологічних проблем, індикатори їх прояву, визначення, критерії характеристики.
8. Основні види та групи глобальних екологічних проблем.
9. Зв'язки та залежність розвитку різновидів глобальних процесів.
10. Використання паливних ресурсів як фактор розвитку енергетичної проблеми.
11. Нетрадиційні енергетичні джерела, їх використання.
12. Географія родовищ корисних копалин.
13. Найбільші «рани» планети: найглибші шахти, рудники, свердловини. Найбільші кар'єри.
14. Добування корисних копалин на шельфі Світового океану.
15. Техногенні катастрофи та техногенні землетруси.
16. Прогноз розвитку та шляхи ліквідації негативних наслідків.
17. Глобальне потепління. Сучасні індикатори глобального потепління. Чинники змін кліматичних умов. Динаміка температури та опадів впродовж історичного періоду та сучасні тенденції змін.
18. Стихійні атмосферні явища, їх види, прояви, поширення в умовах зміни температури та вологості.
19. Тропічні урагани: прояви та наслідки.
20. Озонові діри.
21. Проблема прісної води. Прояви та види проблеми. Фактори загострення проблеми.
22. Географія «безводних» регіонів планети. Шляхи та напрямки вирішення проблеми, світовий досвід та перспективи.
23. Забруднення географічного середовища планети.
24. Забруднення атмосферного повітря, поверхневих вод, ґрунтів.
25. Проблеми утилізації твердих відходів.
26. Географія найбільш забруднених регіонів планети.
27. Кислотні опади та окисація ландшафтів.
28. Прогноз стану довкілля у XXI столітті.
29. Забруднення вод Світового океану. Джерела забруднення Світового океану. Морський транспорт і наслідки його використання.
30. Острови сміття у Світовому океані.
31. Зміна характеристик поверхневих вод та моніторинг їх стану.
32. Шляхи та напрямки вирішення проблеми.
33. Біорізноманіття планети.
34. Зміна лісистості.
35. Опустинення та саванізація.
36. Центри біорізноманіття планети.
37. Моніторинг стану органічного світу.
38. Роль міжнародних організацій у збереженні дикої природи.
39. Прояви продовольчої проблеми у XX і в XXI столітті.
40. Голод на планеті. Шляхи вирішення та прогноз розвитку.
41. Медико-географічні проблеми.
42. Здоров'я та захворюваність на планеті. Осередки захворюваності.
43. Епідемії та пандемії. Хвороби XXI століття.
44. Шляхи вирішення проблеми її збереження здоров'я населення.
45. Міжнародна співпраця у вирішенні глобальних проблем.
46. Міжнародні організації при ООН. Громадські організації.
47. Заходи та наслідки діяльності міжнародної спільноти у вирішенні глобальних проблем сучасності.
48. Екологічні проблеми України. Джерела забруднення навколишнього середовища України.

49. Наслідки забруднення атмосферного повітря, кислотні дощі в Україні. Оксидация середовища та деградація ґрунтів.
50. Зміна біорізноманіття, прояви опустинення в Україні.
51. Проблема прісної води в Україні. Прояви проблеми, чинники виникнення та загострення.
52. Водозабезпечення великих міст.
53. Мінеральні води та їх використання.
54. Напрямки та шляхи вирішення проблеми водопостачання та водоспоживання в регіонах.
55. Західний регіон України. Прояви екологічних проблем та шляхи їх подолання.
56. Центральний регіон України. Прояви екологічних проблем та шляхи їх подолання.
57. Східний регіон України. Актуальні екологічні проблеми сьогодення, можливості та шляхи вирішення.
58. Південь України. Прояви екологічних проблем та шляхи їх подолання.
59. Екологічні проблеми на Волині. Види, наслідки, шляхи адаптації до сучасного стану довкілля.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всівидинавчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Глобальні проблеми світу. Атлас.//К.: ДНВП «Картографія».- 2009.-144 с.
2. Гор Альберт. Земля у рівновазі// А.Гор -К.:Альтернатива, 2002.- 290 с.
3. Екологія і ресурси. Дослідження навколишнього середовища і ресурсів.К.:Ей-Бі-Сі, 2001.- 189 с.
4. Клименко М.О.,. Моніторинг довкілля. Серія: альма мате р . Навчальний посібник./ М.О.Клименко, А.М.Прищеп, Н.М.Вознюк -К.: Академія,2006 – 265 с.
5. Людина і довкілля. Проблеми неоекології/За ред. проф. Некоса В.Ю.- Харків, 2002.- 196 с.
6. Охрана ландшафтов. Толковый словарь//М.: Прогресс, 1982.-271 с.
7. Харвей Д. Научное объяснение в географии// Д.Харвей -М.:Прогресс, 2004.- 243 с.
8. Яковець Ю.В. Глобалізація та взаємодія цивілізацій. – К.:Альтерпреса, 2001.- 234 с.

Додаткова

1. <http://www.chitalnya.ru/work/11a> Рорів з Іоссі. Шість профе535331/)
2. <http://consumers.unian.ua/244074-evropeytsi-pobuduyut-sonyachni-batareji-v-sahari.html>
3. European Spas Internet Portal. – Access mode : www.visitspas.eu/

4. Global status report on noncommunicable diseases 2010 / The World Health Organisation. – Geneva : WHO Press. – 176 p. [Electronic resource]. – Access mode : www.who.int
5. International Year of Ecotourism Initiative [Electronic resource]. – Access mode : www.planeta.com/ecotravel/tour/year.html
6. The official site of the World Bank. – Access mode : www.data.worldbank.org.
7. The United Nations Conference on Environment and Development (UNCED). – Access mode : www.worldsummit2002.org/index.htm?http://www.worldsummit2002.org/guide/unced.htm.
8. The world health report 2008 : primary health care now more than ever / The World Health Organisation. – Geneva : WHO Press. – 148 p. [Electronic resource]. – Access mode : www.who.int
9. Сайт Вищої школи економіки, м. Бидгощ, Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.polonia.com.md/html_ua/wsg_spa.html
10. Сайт Європейського гуманітарного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.ehu.lt/studies/bachelor/programs/fields/0003709/>
11. Сайт Капіланського університету, Канада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.capilanou.ca/outdoor/>